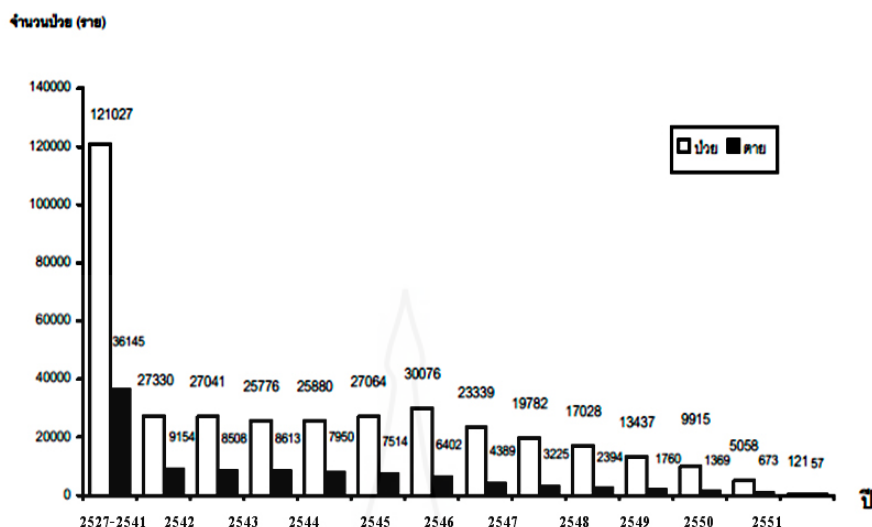

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคเอดส์ (AIDS หรือ Acquired Immune Deficiency Syndromes) เป็นโรคที่ทำให้ภูมิคุ้มกันของร่างกายบกพร่องจนไม่สามารถต่อสู้เชื้อโรค หรือสิ่งแปลกปลอมต่าง ๆ ที่เข้าสู่ร่างกาย ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพของร่างกายก่อให้เกิดโรคต่างๆ ที่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ง่ายกว่าคนปกติอันเป็นปัญหาสำคัญของวงการแพทย์อยู่ทั่วโลก อีกทั้งยังเป็นโรคติดต่อร้ายแรงมีการแพร่ระบาดกระจายอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงถือว่าเป็นมหันตภัยเงียบ เพราะผู้ที่ได้รับเชื้อเข้าไปแล้วจะไม่แสดงอาการปรากฏให้รู้ทันที แต่จะมีอาการเมื่อเวลาผ่านไปอีกระยะหนึ่ง โดยเซลล์เม็ดเลือดขาวที่ทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันโรคจะถูกทำลาย ทำให้ร่างกายไม่สามารถต้านทานโรค หรือที่เรียกว่าเกิดภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่อง จนเป็นเหตุให้ร่างกายไม่สามารถป้องกันการติดต่อของเชื้อโรค อันเป็นผลทำให้ผู้ป่วยโรคเอดส์มีอาการเจ็บป่วยรุนแรง จนเกิดความทุกข์ทรมาน และเสียชีวิตลงอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันยังไม่มียาที่มีประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาโรคให้หายขาด ปัจจุบันมีผู้ป่วยเอดส์เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจากการรายงานสถานการณ์เอดส์ทั่วโลก พบว่ามีผู้ป่วยเอดส์โดยประมาณที่ยังมีชีวิตอยู่จนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2554 รวมประมาณ 31.6 ถึง 35.2 ล้านคน และจำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคเอดส์ในปี พ.ศ. 2554 ประมาณ 1.6 ถึง 1.9 ล้านคน (UNAIDS World Aids Day Report 2011) สำหรับประเทศไทยมีการระบาดของโรคเอดส์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 นับแต่นั้นมารัฐบาลได้ตระหนักต่อปัญหา และให้ความสำคัญโดยกำหนดแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ และระดมความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศ เพื่อร่วมหาแนวทางป้องกัน และแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ รวมทั้งได้จัดสรรงบประมาณการดำเนินงานตามแผนดังกล่าวมาโดยตลอด แต่จนกระทั่งปัจจุบันสถานการณ์โรคเอดส์ในประเทศไทยโดยทั่วไปจำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ยังไม่ลดลง จากรายงานสถานการณ์ผู้ป่วยโรคเอดส์จากสำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค ได้รับรายงานผู้ป่วยโรคเอดส์ จากสถานบริการสาธารณสุขภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2527 ถึงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2554 รวมทั้งสิ้น 376,690 คน และเสียชีวิต 98,721 คน

ภาพที่ 1.1 จำนวนผู้ป่วยและตายด้วยโรคเอดส์จำแนกรายปีที่ป่วย

ที่มา : สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2554)

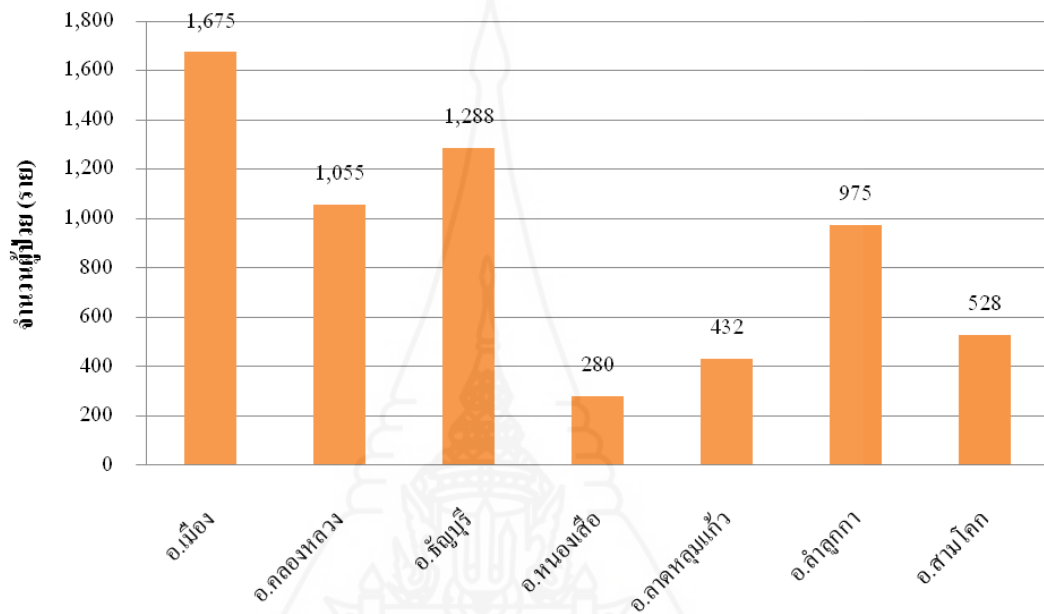
ปัญหาโรคเอดส์เป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชน สังคม และเศรษฐกิจส่วนรวม เนื่องจากผู้ป่วยโรคเอดส์ต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษา แต่ยังไม่มียาต้านไวรัสให้หายขาด เพราะยาเหล่านี้ยังมีราคาแพง ผู้ป่วยโรคเอดส์จึงยังไม่สามารถเข้าถึงการรักษาได้ นอกจากนี้การไม่ยอมรับของสังคม และการไม่รู้จริงเกี่ยวกับโรคเอดส์ รวมทั้งการติดต่อของโรค ทำให้ผู้ป่วยเกิดปัญหาด้านจิตใจต่างๆ ตามมา องค์การสาธารณสุขต่างๆ เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และโรงพยาบาล ได้ตระหนักว่าการรักษาโรคเอดส์ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก จึงให้ความสำคัญกับการควบคุมการระบาดของโรคเอดส์ด้วยการรณรงค์การป้องกันติดต่อของโรคเอดส์ให้กับประชาชนผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527

ตารางที่ 1.1 อัตราผู้ป่วยโรคเอดส์ต่อประชากรแสนคนในพื้นที่ของจังหวัดในภาคกลาง

จังหวัดที่มีจำนวนผู้ป่วยเอดส์สูง	อัตราผู้ป่วยต่อประชากรแสนคนในพื้นที่
จันทบุรี	57.90
ตราด	42.05
ปทุมธานี	36.69
สมุทรปราการ	35.44
สระแก้ว	28.50

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค (2553)

จำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์จังหวัดปทุมธานี ระหว่าง พ.ศ.2527 ถึง 30 เมษายน 2553 พบว่ามีจำนวนถึง 6,233 คน โดยแบ่งเป็นจำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ที่เสียชีวิต 1,794 คน และจำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ที่ยังมีชีวิต 4,439 คน สำหรับอำเภอที่พบผู้ป่วยโรคเอดส์มากที่สุดคือ อำเภอเมืองปทุมธานี 1,675 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี, 2553)

ภาพที่ 1.2 จำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ในแต่ละอำเภอของจังหวัดปทุมธานีในเดือนเมษายน 2553
ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขปทุมธานี (2553)

กลุ่มงานควบคุมโรคเป็นหน่วยงานหนึ่งในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานีสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมีหน้าที่กำกับติดตามการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพ ได้ดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคเอดส์อย่างต่อเนื่อง โดยมีการสื่อสารเรื่องโรคเอดส์ให้กับประชาชนในจังหวัดปทุมธานีผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ การอภิปรายโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) แผ่นพับ และสื่อเฉพาะกิจอื่นๆ โดยเฉพาะสื่อบุคคลเป็นสื่อที่ทางโรงพยาบาลปทุมธานีใช้ในการสื่อสารโรคเอดส์กับประชาชนมากที่สุด

ในการดำเนินงานด้านการป้องกันโดยการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์แก่ประชาชนผู้รับบริการนั้น ประกอบด้วยสื่อหลากหลายช่องทาง โดยเฉพาะสื่อบุคคล ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านและได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด โดยมีบทบาทหน้าที่

สำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัย การสื่อสารสาธารณสุข การแนะนำเผยแพร่ความรู้ การวางแผน และประสานกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุข ตลอดจนให้บริการสาธารณสุขด้านต่างๆ เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังและป้องกันโรค การช่วยเหลือและรักษาพยาบาลขั้นต้น โดยใช้ยาและเวชภัณฑ์ตามขอบเขตที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด การส่งต่อผู้ป่วยไปรับบริการ การฟื้นฟูสภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถมีโอกาสเปิดรับสื่อบุคคลได้มากขึ้น และให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ สามารถประเมินความเสี่ยงตนเองได้ และมีทัศนคติเชิงบวกกับการป้องกันโรคเอดส์ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี โดยศึกษาการเปิดรับสื่อบุคคล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ และปัญหาในการพัฒนาการสื่อสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้รับมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การให้ข้อมูลข่าวสารนี้เผยแพร่ออกไปนั้นเป็นประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด โดยมีเป้าหมายสูงสุดในการป้องกันโรคเอดส์คือการลดลงของจำนวนผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ในประเทศไทย

2. ปัญหานำการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี” นักวิจัยได้กำหนดปัญหานำการวิจัย ดังนี้

2.1 พฤติกรรมการเปิดรับสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานีเป็นอย่างไร

2.2 ความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี (อสม.) เป็นอย่างไร

2.3 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี หรือไม่ เพียงใด

2.4 การเปิดรับสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานีหรือไม่ เพียงใด

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี” นักวิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

3.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี

3.2 เพื่อศึกษาความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี จากสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พร้อมปัญหาและข้อเสนอแนะในการให้ความรู้

3.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี

3.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี

4. สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี” นักวิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

4.1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานีมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโรคเอดส์ ดังนี้

4.1.1 ระดับการศึกษาของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานีมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโรคเอดส์

4.1.2 รายได้ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานีมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโรคเอดส์

4.1.3 ภูมิลำเนา (ตำบลที่ตั้ง) ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานีมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโรคเอดส์

4.2 การเปิดรับสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี ดังนี้

4.2.1 ความถี่ในการรับฟังอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโรคเอดส์

4.2.2 ระยะเวลาในการรับฟังอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานีมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโรคเอดส์

4.2.3 แหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานีมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโรคเอดส์

5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี” นักวิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

5.1 ขอบเขตของลักษณะทางประชากรเป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างเฉพาะในด้าน รายได้ การศึกษา ภูมิลำเนา (ตำบลที่ตั้ง)

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในด้านความถี่ในการรับฟังอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ ระยะเวลาในการรับฟังอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ และสถานที่ที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ นอกจากนี้ยังเป็นการศึกษาความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การติดต่อของโรคเอดส์ อาการ การรักษา การป้องกัน และการปฏิบัติตนต่อผู้ป่วยโรคเอดส์

5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี ประกอบด้วย 14 ตำบล ได้แก่ บางปรอก บ้านใหม่ บ้านกลาง บ้านฉาง บ้านกระแซง บางชะแยง บางคูวัด บางหลวง บางเคื่อ บางพุด บางพูน บางกะดี สวนพริกไทย และหลักหก

5.4 ขอบเขตด้านเวลา เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2555 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี” นักวิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

6.1 การเปิดรับสื่อ หมายถึง ความถี่ ระยะเวลา และสถานที่ที่ผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานีในการรับฟังอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์

6.2 ความรู้เรื่องโรคเอดส์ หมายถึง ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการติดต่อของโรคเอดส์ อาการ การรักษา และการป้องกันตนเองโรคเอดส์ รวมทั้งการปฏิบัติตนต่อผู้ป่วยโรคเอดส์

6.3 ผู้รับบริการสาธารณสุข หมายถึง ผู้ลงทะเบียนรับการรักษา และปรากฏรายชื่ออยู่ในทะเบียนของผู้ป่วย

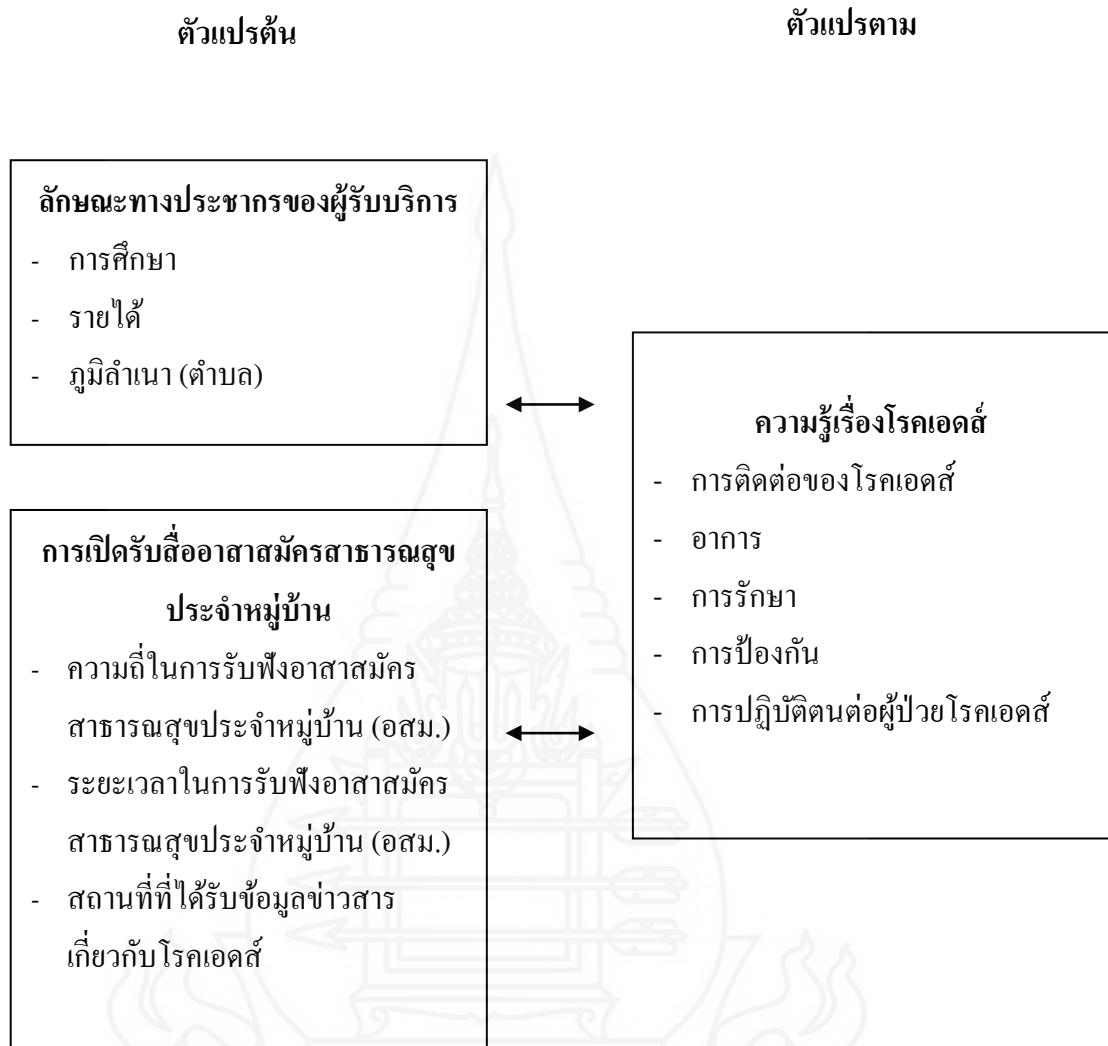
6.4 ผู้ป่วยโรคเอดส์ หมายถึง ผู้ที่ติดเชื้อ HIV ซึ่งได้รับการตรวจเลือดและวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นผู้ป่วยโรคเอดส์

6.5 ลักษณะทางประชากร หมายถึง การเก็บข้อมูลที่เป็นระดับการศึกษา รายได้ และภูมิลำเนา (ตำบล) ของผู้รับบริการสาธารณสุขในอำเภอเมืองปทุมธานี

6.6 สถานบริการสาธารณสุข หมายถึง องค์การของรัฐบาลที่ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชนในอำเภอเมืองปทุมธานี ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

6.7 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ประจำอยู่โรงพยาบาลปทุมธานี ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลในการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่ประชาชน ในที่นี้เรียกย่อๆ ว่า อสม.

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้แก่บุคลากร และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ประจำอยู่ที่โรงพยาบาลปทุมธานี ในการพัฒนาการสื่อสารโรคเอดส์ให้กับประชาชนในพื้นที่

8.2 เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้มาปรับปรุงการสื่อสารของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้ตรงกับความต้องการของประชาชนต่อไป

8.3 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในวงการวิชาการด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิธีการสื่อสาร และเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

